

Matkailututkimus 8: 2, 7-22 (2012)

©Suomen matkailututkimuksen seura

Merikarvianjoki – elämysten ja toimeentulon virta

*Sami Reunanen, Juhani Salmi & Juha Hiedanpää
Riista- ja kalatalouden tutkimuslaitos*

Gone fishing: Doing and undergoing cultural ecosystem services on the river Merikarvianjoki

Nature-based tourism is not a small deal. Rural municipalities have recognized the potential of tourism to rural livelihoods and economic opportunities. Our case is Merikarvia and the tourism potential of the river that runs through it and the archipelago and the coastal waters around it. Merikarvia, SW Finland, has a professional fishing history that runs centuries back. Before the Second World War the river was already a popular fishing tourism destination. The river regained its popularity in the 1980's and the local entrepreneurs started a purposeful development of the reproductive potential of natural salmon populations. Simultaneously, the conditions of professional fishing declined dramatically. In 1990, three fishery collectives (waters owners) established a non-profit firm the Kalakierros, which sells fishing licenses to the river area (26 km) of which 12 km is suitable for fly fishing. The fly fishers have started to perceive it as a genuine river of trout and salmon. In this article, we apply a pragmatist sense ethnographic view to cultural ecosystem services and study the potential of the fishing tourism in the Merikarvia area. We develop a new approach to understand fishing experience as a bodily cultural commodity.

Keywords: the river merikarvianjoki, ecosystem services, fishing tourism, experience; ethnography, potential, a potential bodily

Matkailun kysyntää ohjaavina nousevina globaaleina päävetovoimatekijöinä pidetään luontoa ja kulttuuria (Hentinen, 2009). Matkailijoita kiinnostavat Suomen luonto ja erikoinen pohjoinen kulttuuri, jossa lähes kaksi miljoonaa kansalaista kalastaa vuosittain. Tämä tarjoaa kalastusmatkailun kehitykselle erinomaiset lähtökohdat. Pelkästään kotimaiset vapaa-ajan kalastajat olisivat nykyisten investointiensä ohella olleet valmiita käyttämään lähes 100 miljoonaa euroa lisää harrastamiseen (Toivonen, Kettunen, Honkanen, & Saarinen, 2005).

Matkailijoiden toiveet ovat erilaistumassa ja yhä enemmän etsitään toiminnallisia elämyksiä. Luonnon ja kulttuurin, kokemisen ja tekemisen kytkeminen toisiinsa luontomatkailun tuotteistamisessa ja markkinoinnissa on kuitenkin jäänyt melko ulkokohtaiseksi. Maaseudulla paitsi matkailijat, myös matkailuelinkeinossa toimivat, saattavat tulla alueen ulkopuolelta, minkä vuoksi alan kehittäminen voi tapahtua ulkopuolisten ehdoilla ja heitä varten (Saarinen, 2004). Maaseutupoliittisesta tai ideologisesta näkökulmasta maaseutumatkailun tulisi Lanen (1994) mukaan kytkeytyä toiminnallisesti ja kulttuurisesti maaseutuun ja sen elämäntapaan, perinteisiin ja arvoihin. Luontomatkailutuotteet saattavat olla vaikeasti tähän tavoitteeseen liitettävissä. Luontomatkailun kirjallisuusselvityksessä Toivonen ym. (2005) toteavat tarpeen tutkia paikallisten asukkaiden, maanomistajien, yrittäjien ja matkailijoiden suhteita ja näiden välistä vuorovaikutusta ja yhteisödynamiikkaa esimerkiksi suhtautumisessa ulkopuoliseen luonnonvarojen käyttöön. Matkailun kehittämisessä ovat etusijalla olleet yrittäjät sekä heidän innovatiivisuutensa ja liiketoimintaosaamisensa. Asiakaslähtöisyys ja paikalliskulttuuri ovat jääneet taka-alalle.

Tuomme matkailututkimukseen paikallisyhteisön kulttuurin kalastuspalveluiden ja kokemusten tuottajana tarkastelemalla kalastusmatkailun kehittymistä Merikarvianjoella. Parin viime vuosikymmenen aikana Merikarvianjoesta on tullut eteläisen Suomen merkittävin kalastusmatkailujoki Kymijoen ohella. Artikkelimme tarkoituksena on tuoda esille niitä kokemuksellisia tekijöitä, jotka ovat saaneet tämän aikaan. Selvitämme, miten kalastuskokemus kytkeytyy paikalliseen joki- ja meriluontoon, kulttuuriin ja sosiaalisiin suhteisiin. Tutkimuskäsitemme on kulttuurinen ekosysteempipalvelu. Tarkastelemme ekosysteemin ja yhteisön (kuten matkailuyritysten, kalastajien ja maa- ja vesialueen omistajien) luomia olosuhteita, jotka ovat mahdollistaneet yksilölliset kokemukset, taidot ja elämykset ja tehneet niistä uusia paikallisia tapoja. Pohdimme, miten kulttuurin ja luonnon synnyttämiä käytäntöjä – kulttuurisia ekosysteempipalveluita – voidaan edelleen kehittää ja hyödyntää matkailussa.

Artikkelissa käsittelemme ensin kulttuurisia ekosysteempipalveluja ja esittelemme lyhyesti tutkimusmenetelmän ja aineistot. Seuraavaksi keskitymme tutkimusalueeseen eli Merikarvianjokeen ja tarkastelemme joen historiaa ja meren vaikutusta paikalliseen elinkeinoelämään, kulttuuriin ja paikallisyhteisöön. Sen jälkeen käsittelemme paikallisyhteisön vaikutuksia kalastusmatkailuun ja esittelemme sekä tutkijan että kalastajien kokemuksia Merikarvianjoelta. Lopuksi suuntaamme kirjoituksemme Merikarvianjoen ja erityisesti sen matkailupalveluiden kehityspotentiaaliin, joita arvioidaan saatujen kokemusten pohjalta.

Kulttuuriset ekosysteemipalvelut – pragmatistinen näkökulma

Ekosysteemipalveluihin on viime aikoina kiinnitetty paljon huomiota (Hiedanpää, Suvantola, & Naskali, 2010) ja niille on asetettu suuria odotuksia esimerkiksi luonnonvarapoliittisessa keskustelussa. Ekosysteemipalvelut vaikuttavat oleellisesti myös matkailuun ja sen kehittämiseen. Tiiviin, yleisesti hyväksytyyn määritelmän mukaan ekosysteemipalvelut ovat luonnon ihmisille tarjoamia hyötyjä. Ne ovat sellaisia ekosysteemien toiminnallisia piirteitä, jotka ovat arvokkaita ihmisten elinolojen ja hyvinvoinnin kannalta (Haila, 2010). YK:n vuosituhannen ekosysteemiarviointi (Millennium Ecosystem Assessment, MA, 2005) jaottelee ekosysteemiä hyödyt tuki-, säätely-, tuotanto- ja kulttuuripalveluihin. Näistä erityisesti matkailun ja luontomatkailun kannalta keskeisimpiä ovat tuotannolliset ja kulttuuriset palvelut (Worm ym., 2006). Ensimmäisiin voidaan lukea kuuluviksi jokiekosysteemin tuottamat ja ylläpitämät saalislajit, jotka tuottavat suoraan hyvinvointia. Jälkimmäisiin kuuluvat esimerkiksi tieto kalastuspaikoista ja -olosuhteista sekä jaetut kokemukset pyynneistä, hyvistä palveluista ja niiden saavutettavuudesta. Taloudellisten hyötyjen lisäksi ekosysteemit vaikuttavat hyvinvointiin esimerkiksi lisäämällä yhteisöllisyyttä ja vastavuoroisia suhteita, joille luonnonolosuhteet tarjoavat perustan. Luonnonolosuhteet ovat myös vaikuttaneet siihen, millaisia taitoja on pidetty tarkoituksenmukaisina ja millaisia tapoja asiallisina. Esimerkiksi Merikarvian kivikkoiset pellot ja merelliset olosuhteet luovat omanlaisensa taloudellisen perustan ja kulttuurisen kasvupotentiaalin. Käytännössä kehityksen suunnan määräävät yhteiskunnalliset olosuhteet ja vallalla olevat intressit, jotka vaikuttavat siihen, miten ekosysteemejä käytetään ja minkälaisia hyötyjä niistä saadaan. Vuosituhannen ekosysteemiarviointi (MA, 2005) nostaa sosiaalisten ja kulttuuristen arvojen editse yksilöllisen vapauden tukipalveluiden kaltaiseksi perustavaksi arvoksi. Raportin (MA, 2005, s. 19) mukaan vapaus toimia ja valita on inhimillisen hyvinvoinnin kannalta vastaavanlainen perusta kuin tukipalvelut ovat ekosysteemin toiminnalle.

Hyvät kalastusolosuhteet ja ajan oloon kehittyneet kalastustavat ja -taidot on helppo ymmärtää kulttuuriseksi ekosysteemipalveluksi. Kulttuurisiin palveluihin kuuluvat myös luonnosta kumpuavat uskomusjärjestelmät ja tavat, jotka vaikuttavat yhteisöjen ja yksilöiden jatkuvuuteen, muuntuvuuteen ja luovuuteen (Hiedanpää & Lovén, 2012; Chan ym., 2012; Chan, Satterfield & Goldstein, 2012; Daniel ym., 2012). Kulttuuriset ekosysteemipalvelut ovat tietyn ekosysteemin mahdollistamia tapoja, tottumuksia ja taitoja (Hiedanpää & Peltola, 2012), esimerkiksi kalastustapoja ja -taitoja niin ammatti kuin vapaa-ajankalastuksessakin.

Tekeminen ja kokemus pitävät tavat ja taidot voimassa. Ne ovat myös edellytys kulttuuristen ekosysteemipalvelujen säilymiselle. Ajatus on pragmatistinen ja nojaa yhdysvaltalaisen filosofi John Deweyn (1859–1952) työhön. Deweyn (2010) mukaan kokemus on orgaaninen prosessi kohti tilannekohtaista täyttymystä: kun tilanteen rytminen vastustus tulee voitetuksi, kokemus voi saavuttaa uuden tason ja kokemus luo uusia toiminnallisia mahdollisuuksia, tapahtuu kasvua. Kokemuksesta tulee tuolloin erityinen (*an experience*). Kokija kasvaa kokemuksensa verran ja on kyvykkäämpi harjoittamaan ja muuntamaan tapojansa ja taitojansa. Tekemisessä luonnon piirteet ja niiden rytmit tulevat kokemuksien, tapojen ja taitojen rakennusaineeksi. Ajan oloon

kokemuksesta tulee eletty (*lived experience*) ja jaettu tapa. Kalastus on juuri tällainen tapojen ja taitojen kulttuurinen koostuma, joka tuottaa jatkuvasti uusia innovaatioita.

Deweyn (2010) ajatuksiin nojaten esitämme, että tällaisia tapoja ja taitoja tehdään, harjoitellaan, kehitetään ja koetaan tietoisesti (*doing*). Toisaalta kalastuksen kulttuurisia ekosysteemipalveluita käydään läpi myös huomaamatta (*undergoing*). Aistit ja tekemisen tavat luovat potentiaalinen taitojen kehittymiselle. Niille pikemminkin altistutaan kuin niitä tietoisesti harjoitettaisiin (Alexander, 1987). Luonnon rytmien ennakoinnin ja hallinnan tavat ja taidot (esimerkiksi varautuminen muuttuviin kalastusolosuhteisiin, taitojen yhdistäminen luonnon olosuhteiden sekä tiedon siirtäminen toiminnaksi) ovat jatkuvan säädön alla. Kokijan kehittyminen, uudet elämykset ja esteettinen kokemus edellyttävät vastustuksen tunnustamista ja tuntumaa siihen, miten luonnon vastus käännetään voitoksi.

Tutkimusmenetelmä

Tutkimus yhdistää yhteisön merellisen historian ja siitä syntyneiden toimintatapojen käytäntöjen tutkimuksen aistietnografiseen metodologiaan. Huomio kohdistuu ekosysteemin läsnäoloon paikallisessa kalastuskulttuurissa ja jaetussa kokemuksessa.

Etnografiaa ei käsitetä yksittäisenä, yksiselitteisenä tiedonkeruumenetelmänä vaan kokonaisvaltaisena lähestymistapana, tutkimustyyliä tai tutkimusprosessia jäsentävänä teoriana ja metodologiana (Wolcott, 2008; Lappalainen, Hynninen, Kankkunen, Lahelma & Tolonen, 2007). Etnografi on tapahtumapaikalla tai tutkittavien tilanteiden äärellä ja havainnointi kohdistuu toimijoiden, paikkojen ja tilanteiden väliseen rytmiin ja muuntuvuuteen. Etnografia kohdentuu tekemiseen ja tapahtumiseen ja niiden kulttuurisiin edellytyksiin. Tutkijan osallistumista ja läsnäoloa korostavana etnografia on myös kehollinen käytäntö, jossa paikallisia käytäntöjä ja tapoja harjoitetaan ja ymmärretään (Conquergood, 1991; Lappalainen ym., 2007). Etnografian kehollisuus tarkoittaa esimerkiksi omakohtaista kokemusta siitä, miten kalastetaan mitään lajeja tai miksi saalis päästetään takaisin.

Erytisenä metodologisena kohdennuksena on aistietnografia. Toimintaperiaatteitaan se noudattaa perinteisemmän etnografian periaatteita ja menettelytapoja, mutta aistietnografia suuntaa episteemisen huomion tapoihin, joilla kehollisuus ja aistit rakentavat kokemuksia ja käytäntöjä (Valtonen, Markuksela, & Moisander, 2010; Shusterman, 2008). Metodi ohjaa osallistuvaa ja tulkitsevaa tutkijaa kiinnittämään huomionsa niihin vuorosuhteisiin, joissa tutkittavan ilmiön ihmiset toimivat ja kohtaavat toisensa ja ekosysteemin toiminnot. Metodien haasteena on erottaa toisistaan oma ja muiden kokemus. Osallistumalla kalastustapahtumaan kalastajien kanssa samoilla paikoilla samanaikaisesti tutkija voi jakaa kokemuksen ja ymmärtää niitä tekijöitä, joista se on rakentunut. Toisaalta esteettinen luontokokemus, onnistumisen ja jännityksen tunne ovat yhteisiä ja samankaltaisia kaikille kalastajille. Aistietnografian on mentävä kalastajien luo vesistön äärelle havainnoimaan, haastattelemaan, keskustelemaan ja kuvaamaan visuaalista materiaalia.

Tutkimusaineisto

Tutkimusaineistoa on kerätty monella eri tavalla. Ensinnäkin perhokalastusta aikaisemmin harjoittamaton tutkija osallistui perhokalastuskurssille, sen teoriaopetukseen ja käytännön harjoituksiin. Hän sitoi perhoja ja harjoitteli heittotekniikkaa. Tutkija toimi osallistuvana havainnoijana. Lähdeaineisto koostuu tutkijan ja muiden kurssille osallistuneiden kokemuksista ja elämyksistä uuden harrastuksen parissa.

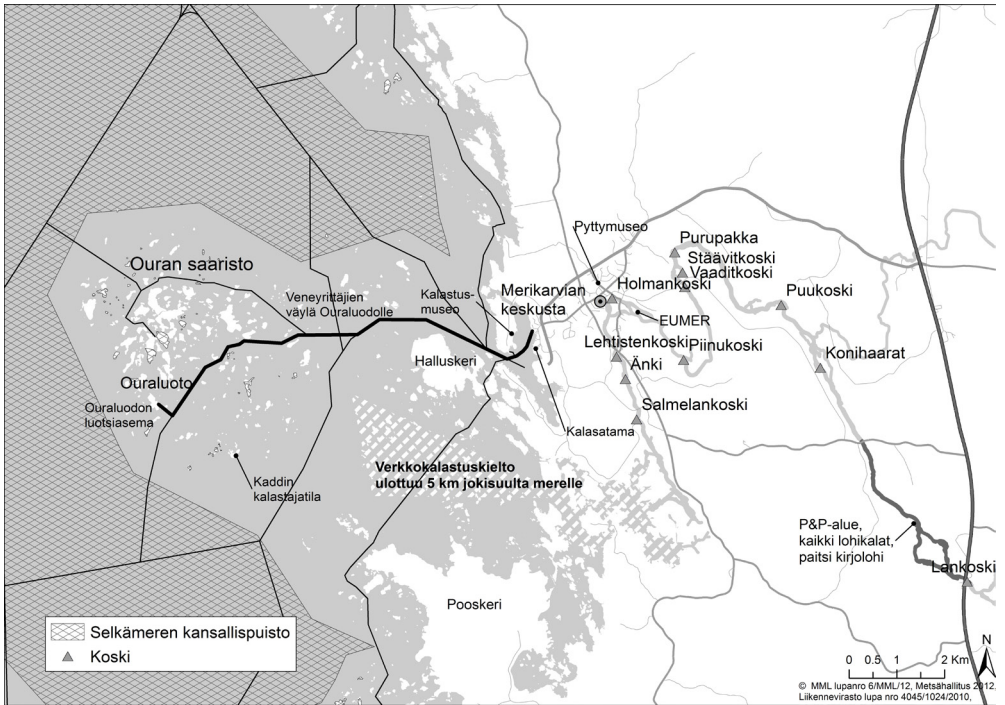
Tutkijat haastattelivat kuutta matkailuyrittäjää ja kolmea Kalakierroksen (vesialueen omistajia) edustajaa sekä yhdeksää perhokalastajaa. Teemahaastattelut nauhoitettiin, purettiin ja luokiteltiin. Yrittäjien kanssa keskusteltiin heidän palvelurakenteestaan, kiinnostuksestaan kehittää toimintaansa sekä toiminnan ammattimaisuudesta tai harrastuneisuudesta. Tarkoituksemme oli ymmärtää, millainen motivaatiolähde elämäntapa on. Kalastajien osalta teemoja olivat kalastajien profiili, tiedon ja taidon taso, vuorovaikutus muiden kalastajien kanssa, pyydystä ja päästä -kalastus sekä käytettävä kalastusmenetelmä. Kalastajahaastattelut muodostavat tutkimuksen pääaineiston. Niiden avulla pyrittiin selvittämään toiminannan edellytyksiä, kalastustapahtuman kokemuksellisuutta ja elämyksiä, jotka tekevät Merikarvianjoesta suosittuun kohteen. Lisäksi tutkija havainnoi ja keskusteli useiden satunnaisten jokivarren vapakalastajien kanssa. Näissä keskusteluissa tutkija hyödynsi kirjallisia muistiinpanoja ja omia kokemuksia. Hän harjoitti havainnoivaa osallistumista.

Tutkimuksessa on hyödynnetty myös sekundääristä materiaalia, esimerkiksi Merikarvianjoen kehittämistä koskevia opinnäytetöitä ja yhteisöllisyyttä koskevia tutkimuksia. Lisäksi on tutustuttu matkailun edistämiseen tähtäävien hankkeiden asiakirjoihin sekä muihin aiheeseen liittyviin julkaisuihin.

Tutkimusalue

Merikarvianjoki

Merikarvianjoki sijaitsee 50 kilometriä Porin pohjoispuolella ja kuuluu Karvianjoen vesistöön. Joki saa alkunsa pohjoisen Satakunnan suurimmasta järvestä, Isojärvestä (39,4 km²). Merikarvianjoella on putouskorkeutta yhteensä 30 metriä. Keskivirtaaman (15 m³/s) perusteella se on suurin Karvianjoen vesistön kolmesta Pohjanlahteen laskevasta haarasta. Joki mutkittellee suurimmalta osin pelto- ja metsämaisemassa ja lopuksi idyllisessä kylämaisemassa. Merikarvianjoella on voimassa yhtenäinen 24 kilometriä pitkä kalastuslupa-alue, jossa on 12 kalastettavaa koskea. Liikkuminen lupa-alueella tapahtuu jokamiehenoikeuksin yksityisten maanomistajien mailla, mikä asettaa omat käyttäytymissäännöt alueella liikkumiselle.

Kuva 1. Merikarvianjoen kosket, pyydystä ja päästä -kalastusalue, tärkeimmät kalastuskulttuurikohteet ja merialueen keskeisimmän matkailukohteen

Merikarvianjoessa on 1800-luvulle saakka toiminut lohi- ja siikapato. Myös taimen on noussut runsaslukuisena jokeen ja harjus on lisääntynyt joessa (Hurme, 1962). Aikoinaan joki on ollut tärkeä kulkureitti, uittoväylä sekä myllyjen ja sahojen voimanlähde. Kalastusmatkailu oli vireää jo 1900-luvun alussa, kun englantilaiset lordit saapuivat alueelle kalastamaan urheilukalastusvälinein ja yöpyivät paikallisissa maalaistaloissa. Englantilaisten urheilukalastajien määrä väheni Merikarvianjoella niin kuin koko Suomessa 1920-luvun loppupuolella. Englantilaisten lähdettyä paikallisten majoitustulot loppuivat. Tämän jälkeen porilaiset ja noormarkkulaiset teollisuusjohtajat vuokrasivat joen yksityiskäyttöön, mikä lisäsi kalastusta ja saattaa olla yksi syy kalakantojen vähenemiseen (Eisto, 2002). Erityisesti toisen maailmansodan jälkeen tehty ruoppaukset ja vuonna 1954 rakennettu Lankosken pato romahduttivat joen vaelluskalalakannat (Hurme, 1962).

Kalastusmatkailu Merikarvianjoella

Merikarvianjoen kalastusmatkailua käsitellen selvityksen mukaan (Mokkila, 2010) suurin osa kalastajista tulee alle 100 kilometrin etäisyydeltä, lähinnä Porin ja Tampereen seuduilta hyvien kulkuyhteyksien päästä. Hyvä saavutettavuus valtateitse kolmesta eri ilmansuunnasta on tärkeä tekijä matkailun ja sen kehittämisen kannalta. Merikarvialaisten osuus kalastajajoukosta on pieni, eikä kotimainen kysyntä voi kasvaa kovinkaan paljon. Sen sijaan ulkomaalaiset matkustajat kysyvät yhä enemmän

kalastuspalveluita Suomesta. Merikarvianjoelle ulkomaisia kalastusmatkailijoita tulee pääasiassa Virosta, Venäjältä ja Latviasta (Mokkila, 2010). Varsinkin venäläisiä kalastusmatkailijoita Suomeen tuo hyvät palvelut, jotka puuttuvat toistaiseksi heidän omista kalastuskohteistaan.

Kalastusmatkailijoiden määrä kasvoi viime vuosikymmenellä nopeasti. Kun vuonna 1989 myytiin noin 500 lupaa, seuraavan vuosikymmenen puolivälissä niitä myytiin jo 5000, jolloin lupatuloja kertyi nykyrahassa vajaa 42 000 euroa (Starck, 1997). Vuosikymmenen lopulla kalastusmatkailijoiden vuosittaiset käyntikerrat vaihtelivat 4000 ja 7000 välillä (Pitkänen, 1999).

Kalastuslupia myydään neljässä myyntipisteessä, suurin osa Lankosken Köffillä valtatie kahdeksan varrella. Erilaisia lupia on tarjolla kaikkiaan 22 (neljän tunnin luvista vuosilupiin) ja suosituimpia niistä ovat yhden vuorokauden sekä neljän tunnin luvat (Mokkila, 2010). Keväällä ja kesällä kalastuslupia myydään runsaasti nuorille 12–18-vuotiaille (10 euroa/vrk) kun taas syys–lokakuussa myydään eniten aikuisten vuorokausilupia (19–23 euroa/vrk). Viikonloppuisin kalastuslupia myydään selvästi enemmän kuin arkisin. Merikarvianjoella kertyy kalastusvuorokausia yli 10000 vuodessa. Erilaisia lupia myydään noin 8000–9000 kpl/v, mikä vastaa lähes Tenojoella myytyjen lupien määrää. Myydyt luvat ja lupatulot ovat vastanneet suurin piirtein Kymijoen Korkeakosken vastaavia lukuja (Rinne, 2005).

Nykyisin jokikalastajien arvioidaan tuovan paikkakunnalle noin miljoona euroa. Kalastuslupatulot ovat noin 140 000 euroa (kolminkertaistunut 90-luvun puolivälistä), josta noin puolet käytetään istutuksiin, loput infrastruktuurin parantamiseen ja kalakierroksen toiminnanjohtajan palkkioon. Yhtymä ei jaa tuottoa varsinaisesti vesialueenomistajille vaan käyttää sen toiminnan pyörittämiseen. (Pitkänen, 2011)

Eteläisen sijaintinsa vuoksi jokikalastuksessa on pitkä sesonki; huhtikuusta marraskuulle. Kalastajia palvelemaan on kehitetty Internet-palvelu, josta saa ajantasaista tietoa saaliista ja joen virtaamista. Muun muassa Hemmi (2005) mainitsee Internetin luontomatkailupalvelukokonaisuuden etäpalveluna. Perhokalastaja-aktiivin sanoin: ”Mä katon virtauksen aina, se ratkaisee tulemisen tänne”.

Paikallinen yhteisö kalastusmatkailun mahdollistajana

Merikarvialle meri ja metsä ovat tarjonneet toimeentuloa. Maatalous on kivisyyden takia jäänyt taka-alalle. Toimeentulo on harvoin saatu vain yhtä ammattia harjoittamalla, mikä on johtanut elinkeinojen yhdistelemiseen ja yhteisöllisyyden korostumiseen. Merikarvialla yhteisöllisyyteen vaikuttaa edelleen silakankalastuksen ja -jalostuksen perinne. Sata vuotta sitten työvoimavaltainen silakankalastus kietoi sahateollisuuden ja maatalouden harjoittajat monin tavoin kalakauppaan (Salmi & Salmi, 2009). Paikalliset kyläaktiivit perustivat kuntaan kalastusmuseon vuonna 1986 ja maamme ainoan kala-astiateollisuuden historiasta kertovan pyttymuseon vuonna 2008. Yhteinen merellinen voimavara ja siitä kummunnut taustoiltaan erilaisen väestöryhmien yhteistyö on pitänyt yhteistyön kulttuurista ja toimeliaisuutta yllä. Ihmisiä yhdistää vahva aluetietoisuus ja kokemus yhteiseksi hyväksi koituvasta työteläisyydestä. Taloudellisen menestymisen sijasta toimeentulon jatkuvuus on ollut pääasia.

Ammattitaito on usein siirtynyt sukupolvelta toiselle. Yhteisössä on vaikuttanut työläisidentiteetin, uskonnollisuuden ja raittiusaatteen tuoma vaatimattomuus ja niiden luoma sosiaalinen kontrolli (Salmi & Salmi, 2009). Nämä piirteet ovat läsnä myös tämän päivän Merikarvialla. Esimerkiksi jokivarren matkailuyrittäjät eivät halua herättää epäilyä, että he hyötyisivät muita enemmän kalaistutuksista. Paikallinen yhteisöllisyys lyö leimansa paikallisten ja ulkoapäin paikkakunnalle muuttaneiden toimintakulttuurien välillä. Merellä on ollut suuri vaikutus elinkeinorakenteeseen ja yhteisön sosiaalisiin suhteisiin. Ihmiset kokevat, että yhteinen eletty ja koettu historia on kuntalaisia yhdistävä voimavara. Osakaskunnan puheenjohtajan sanoin: ”Täällä elettiin kalasta, yhteinen intressi on tuonut leivän tänne”, ja jatkaa ”Merikarvian etu on jakamattomat vedet”. Luonnonvarojen vapaa hyödyntäminen on ollut tärkeä piirre yhteisössä. Traditio on edesauttanut jokimatkailun kehittämisessä, muun muassa yhtenäislupa-alueen perustamisessa. Myös henkilötuntemus ja yhteiset sukujuuret edistävät yhteistyötä ja toimivat tärkeänä verkostoitumisen ja luottamuksen lähteenä.

Haastateltujen matkailuyrittäjien liiketoiminnassa majoituspalvelut ovat ensisijaisia, mutta niiden lisäksi he tarjoavat usein myös muita palveluita. Eräällä toimijalla on majoituspalvelujen lisäksi pieneläinhoitola, mutta useimmat ovat erikoistuneet maatilamatkailuun tai ohjelmalveluihin, esimerkiksi jokimelontaretkien järjestämiseen. Lisäksi osa matkailuyrittäjistä järjestää merelle suuntautuvia vene- ja kalastusretkiä yhteistyössä paikallisten veneyrittäjien kanssa. Puolet haastatelluista yrittäjistä on niin sanottuja elämäntapayrittäjiä ja puolet toimii selvästi ammattimaisemmin ja pyrkii kehittämään toimintaansa aktiivisesti. Neljälle yrittäjälle kalastajat ovat selkeä pääkohderyhmä. Taustaltaan yrittäjät olivat sekä paikkakuntalaisia että sen ulkopuolelta tulleita. Yrittäjiä ei voida jakaa harrastelijoihin tai ammattilaisiin sen perusteella, olivatko he tulleet paikkakunnalle yhteisön ulkopuolelta vai asuneet siellä jo pidempään.

Yhteistyö järjestäytyy – Kalakierros ja perhokalastajat

Kalastusmatkailun uusi tuleminen alkoi 1980-luvun alussa, jolloin Lankosken kalastuskunta alkoi myydä alueelle kalastuslupia ja Lankosken voimalaitos velvoitettiin istuttamaan jokeen taimenta. Samaan aikaan valtion toimesta käynnistyivät merilohen poikasistutukset, osana Itämeren valtioiden yhteistä lohipolitiikkaa. Lohi alkoi nousta jokeen ja houkutella vapakalastajia. Matkailun edistämiskeskuksen johtaja vakuutti vuonna 1989 kuntalaisia joen ainutlaatuisuudesta ja potentiaalia kehittyä jopa Etelä-Ruotsin Mörrum-joen kaltaiseksi kalakeitaaksi. Merikarvialaiset yrittäjät kävivät tutustumassa jokeen ja kansalaisopistossa käynnistyivät perhonsidonta- ja kalastuskurssit. Lisäksi Merikarvian edustalla alettiin järjestää vetouistelutapahtumia.

Vuonna 1990 käynnistynyt Kalakierros-projekti tiivistyi jokea hallinnoineen kolmen kalastuskunnan yhteistyötä. Tällä tavoin pyrittiin luomaan joesta merkittävä matkailukohde. Lääninhallitus uskoi merikarvialaisten hankkeeseen ja myönsi jokimatkailun kehittämiseen avustuksen. Tämän turvin Merikarvian kunta palkkasi kalastusmestarin, jonka tehtävänä oli selvittää muun muassa koskijaksojen kalatuo-

tannolliset ja kalastukselliset edellytykset, suunnitella joen kalastusjärjestelyitä ja kalakantojen hoitamista sekä tarvittavaa palveluvarustusta.

Merikarvialle kutsuttu kalastusmatkailun asiantuntija suositteli istutuskalaksi kirjolohta. Siitä tulikin vähitellen merkittävin istutuskohde. Kirjolohta on 1990-luvulta lähtien istutettu jokeen samassa tahdissa kuin kalamiehet ovat sitä kalastaneet. Käytännössä tämä tarkoittaa nykyisin noin kahdensadan kirjolohikilon viikoittaista istutamista jokeen. Suurten istutusmäärien tarkoituksena oli yksinkertaisesti tasata saalismahdollisuus kaikille rannoilla onneaan yrittäville. Kalastusmatkailijoiden kasvu ja sitä kautta kasvaneet lupatulot ovat vahvistaneet halua kehittää joesta ennen kaikkea meritaimenjoki. Tosin lupatuloja haluttiin käyttää myös aikoinaan luontaisesti lisääntyneiden siika- ja harjuskantojen elvyttämiseksi.

Merikarvianjoesta alettiin tuottaa laadukkaita jokiesitteitä ja joen tarjoamia kalastuselämyksiä esiteltiin kalastusalan lehdissä. Merikarvianjoen edustalle perustettiin 1990-luvun puolivälissä vaelluskalan nousun turvaava valtavyölyä laajempi kalavyöly. Samoihin aikoihin saatiin TE-keskuksen myöntämä poikkeuslupa taimenen kalastamiseen rauhoitusajana, mikä vahvisti joen aseman yhdeksi Etelä-Suomen suosituimmista koskikalastuskohteeksi.

Paikalliset yrittäjäväljekset perustivat 2000-luvulla jokivarteen kansainvälistä mainetta saavuttaneen Eumer Oy:n kalastusväline- ja kalastusmatkailuyrityksen. Yrityksen kehittämät putkiperhot, kuten haukiperhot, ovat sen menestyneimpiä tuotteita. Merikarvialla putkiperhoja käytetään sekä joella että merellä. Kunta, matkailuyrittäjät ja paikalliset perhokalastusaktiivit ovat olleet alusta asti mukana kehittämässä jokikalastusta. Merkittävää on ollut myös Merikarvian Perhokalastajat ry:n talkootyö palveluiden edistäjänä. Nykyään seuran jäseniä on noin 100, joista vain pieni osa on paikkakuntalaisia.

Vaelluskalaja ja kalastuskokemuksia ympäri vuoden

Merikarvianjoen monilajinen lohikalasto, virtaaman vaihtelut ja eri vuodenaajat tarjoavat kalastukselle monipuoliset ja ajoittain haastavat olosuhteet. Jäiden lähden aikaa keväällä tapahtuu norssin lyhytkestoinen nousu jokeen. Tällöin paikallisaktiivit ja ammattikalastajat yhteistyössä järjestävät Norssi-illan, jolloin joesta lipotaan norssia ja paistetaan myytäväksi. Tilaisuudessa on mukana runsaasti talkooväkeä ja siksi se on erityisesti paikallisia yhdistävä tapahtuma. Myös meritaimen aloittaa nousun pian jäidenlähden jälkeen, mitä juhlistetaan perhokalastuksen avajaisilla kalastuskilpailun ja markkinahumun merkeissä. Meritaimenen nousu jatkuu touko-kesäkuun ajan. Kesän vähäsateisina pienen virtaaman aikoina kalojen olinpaikkojen löytäminen on helppoa. Tämä vuodenaika lomineen sopii hyvin kalastaville lapsiperheille. Heinäelokuun vaihteessa alkaa lohen ja meritaimenen syysnousu. Paras ajankohta pyytää lohta on syys- ja lokakuussa, johon kiivain sesonki ajoittuu. Vaellussiian nousu tapahtuu hieman myöhemmin. Keskitalvi on kalastuksen hiljaisinta aikaa, jolloin jäättilanne estää usein kalastuksen kokonaan. Silloin voi yrittää kirjolohen ja siian pilkkimistä suvantopaikoista. Syksyisin Merikarvianjoesta pyydetään edelleen jokisuulla nahkiaisrysilä ja merroilla jokivarressa merestä nousevia nahkiaisia. Särkikaloihin kuuluva, nykyään taantunut laji, vimpa nousee toukokuussa jokeen, josta sitä

on aikoinaan pyydetty haavimalla ja pitkäsiimalla.

Kalastusmatkailun selkärangan muodostaa kuitenkin kirjolohi, joka ei vaella pitkiä matkoja ja katoa mereen vaan pysyy lähellä istutuspaikkaa. Sesongin aikana pyyntikokoisia kirjolohia istutetaan runsaasti jokeen viikoittain. Monelle kalastajalle suuret yli viiden kilon kirjolohet ovat haluttua saalista. Kirjolohi pitää yllä hyvää saalisvarmuutta ja asiakkaat tyytyväisinä sekä Kalakierroksen pyörät pyörimässä.

Havaintoja ja oivalluksia joelta – osallistuvan tutkijan kokemuksia

Perhokalastuskulttuuri

Aistietnografinen lähestymistapa osoitti, että perhokalastuskulttuuri on pitkälle universaali ja sen elämykset koostuvat samoista elementeistä riippumatta kalastettavasta kohteesta. Kalastamisessa käytettävät menetelmät, välineet, kieli, jolla siitä puhutaan, tavat ja etiketit sekä yhteiset jaetut kokemukset luovat perustan yhtenäiskulttuurille. Koska perhokalastus on verrattain uusi suuren joukon kalastusmuoto Suomessa, kokemusperäinen tieto ei ole siirtynyt sukupolvelta toiselle, isältä pojalle, samoin kuin meri- ja järvikalastuksessa. Perhokalastuksen tavat ja taidot sekä kalastuksessa käytettävät välineet ovat lähtökohtaisesti tuotu muualta ja niitä sovelletaan paikallisiin olosuhteisiin sopiviksi. Kaikki joet tarjoavat omanlaisensa luonnon vastuksen, mikä asettaa omat haasteensa kalastajille. Luonnon rytmiikan ennakointi ja hallinta vaativat monenlaisia taitoja kuten virtaamien tuntemista, oikeiden välineiden käyttöä oikeaan aikaan oikeassa paikassa. Tämä luonnon vastuksen tilannekohtainen voittaminen on jatkuva oppimisprosessi, jossa kehitytään taitojen karttuessa paremmaksi kalastajaksi, jolloin opittua voidaan jakaa edelleen muiden kalastajien kanssa. Tällä tavoin niistä tulee ajan saatossa yhteisiä jaettuja tapoja ja kokemuksia.

Kalastuksen sosiaalisuus osana kokemusta

Monelle Merikarvianjoella käyvälle kalastajalle kalastus on sosiaalinen tapahtuma. Perinteinen kavereiden kanssa harjoitettava ”eräkulttuurin matkiminen” on leimallista kalastusretkille, joihin kuuluu myös keskinäinen kilvoittelu saaliista. Kaveriporukat viettävät viikonloppuja kalastaen ja saunoen, tarinoiden ja iltaa istuen tulien äärellä täyttäen jokivarren kodat ja majoituspaikat varsinkin sesonkien aikaan.

Käytettävät kalastusmenetelmät ovat perholla ja uistimella kalastaminen. Moni kalastaja käyttää vuoroin molempia menetelmiä. Merikarvianjokea voidaankin pitää koko kansan kalastuskohteena, jossa tapaa hyvässä keskinäisessä sovussa monenlaisia kalastajia ja tapoja kalastaa. Eri menetelmillä kalastavien kalastajien väliset suhteet korostuvat joidenkin kalastajien asenteissa, kuten käy ilmi erään perhokalastajan kommentista: ”Uistinjätkät sekottaa siimat, ja ne seisoo samalla paikalla liian pitkään”. Kalastajia voi tyypitellä erilaisiin ryhmiin sen mukaan, minkälaisissa porukoissa kalastetaan, kuten yksin kalastavat pro-kalastajat, työ- tai kaveriporukat, isät ja pojat jne. Kalastuksen sosiaalista luonnetta itse kalastustapahtumassa kuvasi

kaksi kalakaveria käytännön yhteistyöllä tärpin sattuessa: ”toinen vavassa ja toinen haavissa”.

Naisten osuus kalastajista on pieni, mutta kasvava joukko. Moni naisryhmä on jo löytänyt Merikarvialle perhokalastus- ja perhonsidontakursseille. Kysyntää on myös merelle kalastamaan suuria haukia.

Pyydystä ja päästä -kalastus

Paikallisiin kalastussäädöksiin kuuluu alue- ja alamittarajoituksia (harjus ja taimen 50 cm ja lohi 60 cm). Koko lupa-alueella suosituksiin kuuluu kaikkien lohensukuisien kalojen, paitsi kirjolohen, vapauttaminen takaisin jokeen. Kirjolohen tarkoitus on tarjota kalastajille hyvä saalisvarmuus, hyvä vastus ja tuoda särvintä pöytään. Ruokakalana sillä ei juuri ollut merkitystä perhokalastajien, toisin kuin uistimella kalastavien, keskuudessa. Myös iäkkäämmät kalastajat halusivat nuorempia kalastajia useammin lupamaksulle vastinetta ruokakaloina, viikonloppulupaa (pe–su) pidettiin muutenkin kalliina (28 €). Keski-ikäinen perhokalastaja kuvailee suhdettaan saaliiseen: ”Mä syön jokaisen, jos metsästät tai kalastat, niin myös syöt”. Tämä eroaa jokseenkin muiden varsinkin nuorempien perhokalastajien näkemyksistä.

Joen yläosa (Lankoski) kuuluu varsinaiseen p&p-alueeseen, jossa edellä mainittu suositus on sääntö. Lähes kaikki tiesivät, että sillä pyritään suojelemaan luonnon kantoja, mutta sitä ei aina pidetty oikeudenmukaisena, koska sääntö ei koske koko jokea vaan sen tiettyä osaa, jossa sijaitsee kalastajien suosima Lankoski. Erään p&p-alueella olevan yrittäjän mukaan sääntöä olisi kompensoitava suuremmilla kirjolohi-istutuksilla alueelle.

Lähes kaikki haastatellut ja kohdatut kalastajat käyttivät väkäsellisiä koukkuja, vaikka väkäsettömien koukkujen käyttöä suositellaan koko kalastuslupa-alueella. Kalastamista väkäsettömillä koukuilla pidetään yleisesti vaativampana kalastustapana. Merikarvianjoella voi vähän kokeilla eri juttuja ja pitää leikkimielttä yllä. Erään perhokalastajan, joka käyttää myös väkäsettömiä koukkuja, sanoin: ”Ihan kiva pienimuotoinen taimenen ja kirjolohen kalastuspaikka, ei tänne kovin vakavissaan kannata tulla.” ja jatkaa: ”Sit kun kalastetaan (muualla) oikeasti lohta, en mä siellä käytä väkäsettömiä, mä tykkään kuitenkin mahdollisuudesta saada merestä nousevaa kalaa, jonka kanssa on kusessa”. Hänen mielestään väkäsettömät koukut sopivat pienimuotoiseen kalastukseen, mutta ne eivät sovi ”oikeille” lohijoille.

Merikarvianjoen matkailupotentiaali

Kalastus kokemuksena

Heikko taimenkanta on sinnitellyt Merikarvianjoessa nykypäiviin saakka, mikä on etenkin kokeneille perhokalastajille vahvistanut tuntua kohteen autenttisuudesta alkuperäisenä taimenjokena. Myös toiminnan pyörittäjä, Kalakierros, haluaa nähdä joen tällaisena erikoiskohteena ja kehittää sitä sen mukaan. Kalastusmatkailukohteet on yleensä rakennettu eräänlaisiksi ”luonnon kulisseiksi”, joissa matkailija voi kokea luonnon kauniina, turvallisena ja helposti saavutettavana (Sorsa, 2005). Luonto on

kesytetty vastaamaan paremmin nykyihmisten vaatimustasoa. Koska kalastustuotteen kuuluu keskeisenä osana saalisvarmuus, monien kalakantojen heikko tilanne on pakottanut yrittäjät rakentamaan tuotteensa istutuksin ylläpidettyjen kalakantojen varaan, kuten Merikarvianjoella.

Autenttisuuden kaipuuta pidetään tärkeänä matkailijoita motivoivana tekijänä. Kalastusmatkailua koskeva kiinnostava kysymys on luonnon aitouden merkitys (Puhakka & Salonen, 2005). Wangin (1999) mukaan kohteen objektiivinen autenttisuus voidaan määrittää sen alkuperäisyyden mukaan. Tässä tapauksessa sen mukaan, ovatko kalakannat istutettuja vai luonnon kantoja. Merikarvianjoella kalastuskokemus on pitkälle tuotettu istutuksin ja näin ollen kohteen autenttisuus on symbolista. Se on toisin sanoen sosiaalinen konstruktio, joka perustuu pitkälle mielikuviin alkuperäisestä, luonnontilaisesta lohi- ja taimenjoesta. Vähemmän kokeneet kalastajat eivät etsi niinkään kohteen autenttisuutta, vaan hakevat aitoja kokemuksia ja elämyksiä sellaisenaan. Wangin (2006) mukaan tällaista subjektiivista kohteen kokemista voidaan kutsua eksistentiaalisiksi autenttisuudeksi.

Matkailuyrittäjät yrittävät luoda puitteet elämyksien synnylle, mutta he eivät voi olla varmoja, kokeeko asiakas elämyksen, esteettisen kokemuksen, jonka syntyy vaikuttavat esimerkiksi ulkoiset tekijät ja kokijan taustatekijät, kuten sääolosuhteet ja missä on aikaisemmin kalastanut (Komppula & Boxberg, 2002). Elämys on aina kasvamista, kokemuksellista kehittymistä. Pinen ja Gilmoren (1999) esittämä ajatus, jonka mukaan elämystaloudessa elämykset ovat pitkälti lavastettuja, ei sellaisenaan pidä Merikarvianjoella paikkaansa. Kalastajat osallistuvat elämyksen luomiseen ja kokemus sinänsä on aito ja mahdollisesti deweylaisesti täyttymyksellinen, esteettinen.

Merikarvianjoella kalastamista ei motivoi pelkkä saalis, vaan se on kokonaisvaltainen elämys, jota ollaan valmiita kokemaan uudestaan ja uudestaan. Kalastuksessa toisto ei ole rutiini, vaan uudenlainen kokemus. Kalastaja pyrkii saavuttamaan aikaisemmin kokemansa tai jos mahdollista, kokemaan sen entistäkin voimakkaammin. Kokemuksen opettaminen on Merikarvialla mahdollista, koska jokiekosysteemi, paikallinen yhteisö ja matkailija tuottavat yhdessä erityisiä tilanteita ja mahdollisuuksia. Kohteesta saatu omakohtainen tai muilta kalastajilta saatu kokemusperäinen tieto auttaa kalastajaa löytämään hyvät paikat ja saamaan saalista. Merikarvianjoella oppia ja tietoa joesta voi saada myös kokeneiden ja hyvän paikallistuntemuksen omaavien kalastusoppaiden johdolla.

Kalastuksen rytmi vaihtelee saalislajin ja vuoden aikojen mukaan. Luonnonolot ja luonnon rytmit ovat muovanneet kalastusta joella. Nämä ja paikalliset kalastustavat sekä säädökset istutuksineen ovat muovanneet Merikarvianjoesta suosituksen kalastuskohteen. Ne luovat hyvän perustan osallistumiselle ja vaikuttaville elämyksille joella ja sen ympäristössä kaikkina vuoden aikoina. Merikarvianjoella kalastaminen on haastavaa ja se tarjoaa vastusta niin vasta-alkajalle kuin kokeneelle kalastajallekin.

Yhteisöllisyys kokemuksen tuottajana

Paikallinen yhteisö on viime kädessä se, joka pystyy tai ei pysty luomaan kohteesta menestystarinaa. Tarvitaan laajaa yhteishenkeä ja kokonaisedun näkemystä, josta

hyötyvät sekä paikallinen yhteisö että yksityiset yrittäjät. Pelkällä oman edun tavoittelulla ei synny tulosta, kun on kyse yhteisestä resurssista. Merikarviallakin on tarvittu useita eri tahoja ja yksityisiä ihmisiä, joiden myötämielisyys on edesauttanut projektin onnistumista. Sosiaalinen paine on varmasti osaltaan vaikuttanut ihmisten myötämielisyyteen projektia kohtaan. Kaiken kaikkiaan kalastuspalveluiden tarjonnan luomisessa on onnistuttu loistavasti hyödyntämään paikkakunnan yhteisöllisyyttä elinvoimaisen jokiluonnon nostattamana.

Erilaiset luontokohteet, museot ja kotiseutuoppaat sekä yritykset täydentävät osaltaan paikkakunnan palveluntarjontaa, jonka avulla voidaan luoda matkailuelämyksiä Merikarvialla. Potentiaalia ei kuitenkaan ole vielä täysimittaisesti hyödynnetty. Merikarvian matkailuyrittäjät haluavat keskittyä aiempaa enemmän lapsiperheiden viihtyvyyteen. Tällöin matkailijat viettävät aikaa paikkakunnalla pidempään ja kuluttavat palveluita enemmän. Matkailun kokemuksellista infrastruktuuria ollaan kehittämässä. Suunnitteilla on luonto- ja kulttuuripolkuja, mutta myös uudenlaisia opastettuja retkiä. Nämä ulottuvat merialueelle ja saaristoon. Kulttuuriperinne ja saaristoluonto tarjoavat aivan erilaista tekemistä ja kokemusta kuin jokiluonto (kts. Salmi & Hankonen, 2010). Osallistumalla toiminnallisille luonto- ja kalastusretkille matkailija voi oppia nykyisistä ja aikaisemmista saaristolaistavoista – ja kokea uusia elämyksiä. Matkustaja voi saada käytännön tuntumaa kalastuksen arkeen kalastamalla ja kokemalla itse pyydyksiä. Tarinat tuovat jo poistuneet tavat ja taidot käden ulottuville. Toiminnallisia matkailupalveluja on jo olemassa Merikarvialla, kuten järjestettyjä retkiä saaristoon katsomaan lintuja, sienestämään ja marjastamaan. Lisäksi järjestetään yhdessä kalastajien kanssa rysiä kokemista sekä käyntejä Ouraluodon vanhalle luotsiasemalle ja Kaddin kalastajatilalle.

Luonnon, kulttuurin ja toiminnan yhdistämisessä on vielä paljon valjastamatonta potentiaalia ja myös haasteita, esimerkiksi eri vuoden aikojen rytmisyyden hyödyntämisessä. Eri vuodenaajat tarjoavat mahdollisuuksia erilaisille matkailullisille teemoille sekä merellä että joella. Paikallisen perinteikkään kulttuurin ja identiteetin varaan on hyvä rakentaa kestävä matkailua sen sijaan, että kopioitaisiin valmiita malleja ja trendejä maailmalta. Pitkä joki ja meren läheisyys tarjoavat luontomatkailejoille luonnon rauhaa ja palveluiden läheisyys tarjoaa hyvät lähtökohdat asiakaslähtöiselle matkailupalveluiden kehittämiselle. Matkailun kehittämisen kannalta luontaisesti lisääntyvien vähempiarvoisten kalalajien hyödyntäminen niin merellä kuin joessakin yhdistettynä vanhoihin kalastusmenetelmiin korostaisi paikkakunnan omaa historiaa ja vanhaa kalastuskulttuuria.

Johtopäätökset

Ekosysteemipalveluiden hyödyntäminen ja tuotteistaminen matkailun tarpeisiin edellyttää paikallisia sosiaalisia ja kulttuurisia resursseja ja taitoja. Merikarvianjoen tapaus osoittaa, että kulttuurisista ekosysteemipalveluista (kalastuksesta sellaisena kuin se nyt tapahtuu) ei pääse nauttimaan ilman edellä mainittujen resurssien jakamista ja hyödyntämistä. Tämä tekee kohteesta ainutlaatuisen ja luo kalastuskokemukseen paikallisen erityispiirteensä; tavat toimia ja kalastaa paikallisten kalastussääntöjen ja -tapojen mukaan.

Luonnon ja merellisen kulttuurin yhteisvaikutus näyttäytyy pitkäaikaisina toiminnan tapoina ja taitoina, joista myös matkailija voi olla aktiivinen osallinen. Matkailupalveluiden on syytä perustua kulttuuristen ekosysteemipalveluiden kirjoon, sillä merkityksellisessä matkailukokemuksessa on monta osatekijää, usein myös monta toimijaa. Kokemuksella on aina ekologinen perusta. Kokemus on aina myös sosiaalinen. Ja kun kokemus ja sen merkitys jaetaan uuden kokemuksen varmistamiseksi, siitä tulee kulttuuria. Tässä on kulttuurisen ekosysteemipalvelun käytännöllinen lupaus kalastusmatkailulle.

Menestynyt Merikarvianjoki on kalastuskohteena sosiaalisen kantokykynsä rajoilla. Merikarvianjoen kalastusmatkailu on istutusten varassa jatkossakin, mutta toiminnan kestävyyttä on haettava myös muualta. Kalakierroksen on kehitettävä ja parannettava laadullisia palveluita sen sijaan, että pyritään kasvattamaan asiakkaiden määriä istuttamalla enemmän kaloja jokeen. Kalastuslupien hintoja ei voi enää nostaa vähentämättä asiakasmääriä. Kalastettavaa ei riitä loputtomasti, eikä kalastajia voi olla liikaa samanaikaisesti samoilla paikoilla palveluiden ja mukavuuden kärsimättä. Majoituskapasiteettia alueella riittää ja käyttöasteen parantamiseksi tarvitaan uutta asiakaskuntaa, kuten perheitä ja heille suunnattuja luonto- ja kulttuuripalveluita kalastuspalveluiden lisäksi.

Kalastusmatkailun potentiaalin hyödyntäminen riippuu luonnon resurssista ja Kalakierroksen sosiaalisista ja taloudellisista (kävijämäärät) resursseista. Mutta ennen kaikkea se riippuu siitä, mihin suuntaan jokea ja kalastusta halutaan kehittää, millaisia kulttuurisia ekosysteemipalveluita halutaan tarjota kalastusmatkailijoille ja millaisille asiakasprofiileille.

Tulevaisuuden kannalta on oleellista, löytyykö riittävän suuri yhteisymmärrys paikallisten toimijoiden välillä, jotta toimintaa voidaan jatkaa ja kehittää paikallisin voimin asetettujen tavoitteiden mukaisesti. Riittääkö yhteisestä kokemuksesta vielä jaettavaa ja halutaanko sitä jakaa, vai jääkö palveluiden kehittäminen ja tuotteistaminen ulkopuolisten konsulttien pelikentäksi?

Kirjoittajien kiitokset

Kiitämme Timo Karjalaista ja Vesa Markukselaa teoreettisesta ja metodologisesta avusta sekä Ville Tarkkia kuvasta.

Lähteet

- Alexander, T. M. (1987). *John Dewey's Theory of Art, Experience & Nature: The Horizons of Feeling*. New York: State University of New York Press.
- Chan, K.M.A., Guerry, A.D., Balvanera, P., Klain, S., Satterfield, T., Basurto, X., Bostrom, A., Chuenpagdee, R., Gould, R., Halpern, B.S., Hannahs, N., Levine, J., Norton, B., Ruckelshaus, M., Russell, R., Tam, J., & Woodside, U. (2012). Where are Cultural and Social in Ecosystem Services? A Framework for Constructive Engagement. *BioScience*, 62, 744-756.
- Chan, K. M. A., Satterfield, T., & Goldstein, J. (2012). Rethinking ecosystem services to better address and navigate cultural values. *Ecological Economics*, 74, 8-18.

- Conquergood, D. (1991). Rethinking ethnography: Towards a critical cultural politics. *Communication Monographs*, 58 (2), 179–194.
- Daniel, T. C., Muhar, A., Arnberger, A., Aznar, O., Boyd, J. W., Chan, K. M. A., Costanza, R., Elmqvist, T., Flint, C. G., Gobster, P. H., Grêt-Regamey, A., Lave, R., Muhar, S., Penker, M., Ribe, R. G., Schauppenlehner, T., Sikor, T., Soloviy, I., Spierenburg, M., Taczanowska, K., Jordan T. J., & Von der Dunk, A. (2012). Contributions of cultural services to the ecosystem services agenda. *Proceedings of the National Academy of Sciences*, 109, 8812-8819.
- Dewey, J. (2010). *Taide kokemuksena*. Tampere: Niin & Näin.
- Eisto, M. (2002). Merikarvianjoen kalastusalue – nykytilanne sekä kehitysnäkökuilma asiakastytyväisyyskyselyn perusteella. Opinnäytetyö. Turun ammattikorkeakoulu.
- Haila, Y. (2010). Ekososiaalinen symbioosi. Teoksessa: J. Hiedanpää, L. Suvantola & A. Naskali (Toim.), *Hyödyllinen luonto: ekosysteemipalvelut hyvinvointimme perustana* (ss. 53-74). Tampere: Vastapaino.
- Hemmi, J. (2005). Matkailu, ympäristö, luonto. Osa 1. Jyväskylä: Gummerus kirjapaino.
- Hentinen, L. (2009). Kulttuurimatkailun kehittämisstrategia kv-markkinoille. Esitelmä 5.10.2009. Matkailun edistämiskeskus.
- Hiedanpää, J., & Lovén, L. (2012). Cultural Ecosystem Services and the Making of a National Landscape: The Case of Koli, Finland. Submitted.
- Hiedanpää, J., & Peltola, T. (2011). Ekosysteemipalvelut tuottavat hyvinvointia. Teoksessa: J. Niemelä, E. Furman, A. Halkka, E-L. Hallanaro & S. Sorvari (Toim.), *Ihminen ja ympäristö*. Helsinki: Gaudeamus.
- Hiedanpää, J. Suvantola, L., & Naskali, A. (2010). Ekosysteemipalvelun käsitteen lupaus. Teoksessa: J. Hiedanpää, L. Suvantola & A. Naskali (Toim.), *Hyödyllinen luonto: ekosysteemipalvelut hyvinvointimme perustana* (ss. 9-17). Tampere: Vastapaino.
- Hurme, S. (1962). Suomen Itämeren puoleiset vaelluskalajoet. Maataloushallituksen kalataloudellinen tutkimustoimisto. Monistettuja julkaisuja 24.
- Komppula, R., & Boxberg, M. (2002). *Matkailuyrityksen tuotekehitys*. Helsinki: Edita.
- Lappalainen, S., Hynninen, P., Kankkunen, T., Lahelma, E., & Tolonen, T. (2007). *Etnografia metodologiana: Lähtökohtana koulutuksen tutkimus*. Tampere: Vastapaino.
- Lane, B. (1994). What is rural tourism? *Journal of Sustainable Tourism*, 2(1-2), 7–21.
- MA. (2005). *Millennium Ecosystem Assessment: A Biodiversity Synthesis*. Washington, DC: World Resources Institute.
- Mokkila, E. (2010). Merikarvianjoen kalastusmatkailijaprofiili ja yrittäjien matkailullisten toiveiden kartoitus. Opinnäytetyö. Satakunnan ammattikorkeakoulu. Pori.
- Pine, B. J., & Gilmore, J. H. (1999). *The Experience Economy. Work is theatre & every business a stage: goods and services are no longer enough*. Boston, MA: Harvard Business School press.
- Pitkänen, M. (1999). Selvitys Merikarvian rannikon kalastusmatkailun nykytilasta, mahdollisuuksista ja esteistä. Moniste 8 s.
- Pitkänen, M. (2011). Haastattelu 7.12.2011. Pernaja
- Puhakka, R., & Salonen, V. (2005). Ihmisen luontosuhteen muutos ja kalastusmatkailun kehittyminen Suomessa. *Maaseudun uusi aika*, 13(3), 5-20.
- Rinne, J. (2005). Vaelluskalojen nousumahdollisuuden järjestäminen ja vaikutukset vapaa-ajankalastukselle ja matkailulle Kymijoen alaosassa. Raportti.
- Saarinen, J. (2004). Tourism and touristic representations of nature. Teoksessa: A. A. Lew, C. M. Hall & A. M. Williams (Toim.), *A companion to tourism* (ss. 438–449). Malden: Blackwell Publishing.

- Salmi, J., & Hankonen, I. (2010). *Merikarvia. Kalastusperinteitä ja luontoelämyksiä*. Pori. Suomen Ympäristö- ja Terveysalan Kustannus Oy.
- Salmi, J., & Salmi, P. (2009). Ammattikalastajuuden synty. Yhteiskunnallinen murros ja kalastajan identiteetti Pohjois-Satakunnan rannikolla. *Riista- ja kalatalous – Tutkimuksia*, 7, 35.
- Shusterman, R. (2008). *Body Consciousness: A Philosophy of Mindfulness and Somaesthetics*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Sorsa, R. (2005). Paluu luontoon? Erämaapuistot matkakohteina ja luontosuhteen muokkaajina. Teoksessa: A. A. Lehtinen (Toim.), *Maantiede, tila luontopolitiikka – johdatus yhteiskunnalliseen ympäristötutkimukseen* (ss. 109–133). Joensuu: Joensuu University Press.
- Starck, A. (1997). Kyselytutkimus Merikarvianjoen kalakierroksella kalastaneille. Painamaton opinnäytetyö, Rovaniemen metsäoppilaitos 1997. Toivonen, A-L., Kettunen, J., Honkanen, A., & Saarinen, J. (2005). Luonto- ja elämysmatkailuelinkeinon edellytykset. *Kala- ja Riistaraportteja*, 352, 22.
- Valtonen, A., Markuksela, V., & Moisander, J. (2010). Doing sensory ethnography in consumer research. *International Journal of Consumer Studies*, 34, 375–380. Wang, N. (1999). Rethinking authenticity in tourism experience. *Annals of Tourism Research*, 26, 349-370.
- Wolcott, H.F. (2008). *Ethnography: A Way of Seeing*. Lanham, MD: Altamira Press.
- Worm, B., Barbier, E., Beaumont, N., Duffy, J. E., Folke, C., Halpern, B., Jackson, J., Lotze, H., Micheli, F., Palumbi, S., Sala, E., Selkoe, K.A., Stachowicz, J.J., & Watson, R. (2006). Impacts of Biodiversity Loss on Ocean Ecosystem Services. *Science*, 314, 787–790.